

W cieniu państwowych

Lasy prywatne są rozproszone, a ich stan prawny często nieuregulowany. Są często zaniedbane i zagospodarowywane w sposób niewłaściwy. IBL rozpoczął projekt, który ma na celu edukację właścicieli i zarządców tych terenów.

TEMATOWI LASÓW PRYWATNYCH NIE POŚWIĘCA SIĘ WIELE MIEJSCA NA ŁAMACH CZASOPISM FACHOWYCH – głównie z racji mniejszego znaczenia dla gospodarki leśnej kraju. Gdy jednak spojrzymy na sumaryczną powierzchnię tych lasów – blisko 1,8 mln ha – zobaczymy, że drzemie w nich niemały potencjał. Co stoi na przeszkodzie, aby z niego odpowiednio korzystać?

SKĄD TE ZANIEDBANIA?

Przede wszystkim kłopotem jest duże rozdrobnienie kompleksów leśnych i mała powierzchnia przypadająca na właściciela (ok. 1,2 ha). Często, zwłaszcza na wschodzie i południu kraju, działki stanowiące lasy prywatne mają szerokość kilku metrów, a nawet mniejszą. Bywa też, że jeden kilkudziesięciohektarowy kompleks ma nawet kilkuset właścicieli. Do tego dochodzi nieuregulowana sytuacja prawna wielu gruntów – w przypadku braku właścicieli lub kontaktu z nimi trudno jest egzekwować jakiegokolwiek decyzje gospodarcze. Skutkuje to niewykonywaniem zabiegów pielęgnacyjnych i cięć rębnych z przyczyn proceduralnych.

Zaniedbania w tym zakresie wynikają również z braku wiedzy. Statystyczny właściciel lasu prywatnego w Polsce jest mieszkańcem wsi nieposiadającym fachowej wiedzy leśnej, często niemającym też specjalistycznego sprzętu do pozyskania i zrywki drewna wielkowieściowego.

Poza tym, w przypadku małej powierzchni lasu wykonywanie działań pielęgnacyjnych nie jest opłacalne.

W wielu przypadkach (ponad 30 proc.) dodatkowym problemem jest brak dokumentacji urzędowej (wynikający głównie z ograniczeń finansowych organów nadzorujących) oraz ograniczenia wynikające z potrzeb ochrony przyrody. Brak uproszczonego planu urządzenia lasu lub inwentaryzacji stanu lasu uniemożliwia prowadzenie gospodarki leśnej i skutkuje utratą kontroli nad pozyskaniem drewna w takich lasach. Szacuje się, że oprócz 1,6 mln m sześć. drewna zalegalizowanego w lasach prywatnych pozyskuje się dodatkowo ok. 3 mln m sześć. drewna rocznie. Przy obecnym zapotrzebowaniu na surowiec wprowadzenie do obrotu takiej legalnej ilości drewna miałyby znaczenie.

NOWE MOŻLIWOŚCI

Uwarunkowania gospodarowania w lasach prywatnych niewątpliwie wymagają zmian organizacyjnych, prawnych i finansowych. Oczywiście takich, które uzyskają akceptację samych zainteresowanych, czyli właścicieli lasów. Co nieco już się zmienia.

Do niedawna w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich uwzględniony był zaledwie jeden obszar wsparcia związany z leśnictwem, tj. zalesianie i tworzenie terenu zalesionego, skierowany do przyszłych posiadaczy lasów. Obejmuje on wsparcie na zalesienie i ochronę upraw

przed zwierzyną, premię pielęgnacyjną wypłacaną corocznie przez pięć lat oraz premię zalesieniową na pokrycie utraczonych dochodów z działalności rolniczej w przeliczeniu na hektar gruntów, wypłacaną corocznie przez 12 lat. Nowością są natomiast dotacje na prowadzenie inwestycji podnoszących odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska. Działanie to zostało pozytywnie zaopiniowane przez Komitet Monitorujący Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 w formie uchwały nr 125 z dnia 22 listopada 2017 r., której skutki są odczuwalne od bieżącego roku. Dopłaty będą miały duże znaczenie dla wielu tysięcy rolników posiadających lasy. Zaproponowane rozwiązanie będzie się odnosić do wzbo-

Prywatne a niepaństwowe

Lasy prywatne to lasy pozostające we własności lub we współwłasności osób fizycznych, a także lasy użytkowane przez członków spółek do zagospodarowania wspólnot gruntowych oraz przez spółdzielnie. Lasy niepaństwowe z kolei to „lasy niestanowiące własności Skarbu Państwa”, czyli lasy stanowiące własność osób fizycznych, gmin, wspólnot gruntowych, rolniczych spółdzielni produkcyjnych i innych osób prawnych, w tym związków religijnych.

Lasy prywatne w Polsce cechuje duże rozdrobnienie

WOJCIECH GIL

gacania składu gatunkowego drzewostanów jednogatunkowych, przyczyni się do zwiększenia sekwestracji dwutlenku węgla oraz utrzymania i wzmocnienia ekologicznej stabilności obszarów leśnych, a także będzie miało korzystny wpływ na gleby zagrożone erozją.

Wsparcie obejmuje inwestycje przyczyniające się do przekształcenia niekorzystnej struktury drzewostanów na drzewostan zbliżony do naturalnego lub półnaturalnego składający się z gatunków rodzimych, w wieku od 11 do 60 lat. Pomoc będzie przyznawana w formie ryczałtu pokrywającego koszty przebudowy składu gatunkowego drzewostanu, podsadzeń produkcyjnych w drzewostanach iglastych na gruntach porolnych, z przebiegającym procesem chorobowym, zróżnicowania struktury drzewostanu poprzez wprowadzenie podszytu, zakładania remiz podnoszących stabilność ekologiczną lasu oraz cięć pielęgnacyjnych i zabiegów ochronnych przed zwierzyną. Niedopatrzeniem w systemie dopłat jest natomiast brak określenia wsparcia finan-

sowego dla lasów prywatnych położonych w obszarach Natura 2000.

Ponadto w celu zwiększenia nadzoru nad gospodarką leśną wprowadzono także prawo pierwokupu lasów prywatnych przez nadleśnictwa PGL LP oraz możliwość finansowania ze środków fundu-

chach, Estonii, Słowacji, Niemczech, Austrii, Finlandii czy Szwecji państwo wspiera ich finansowo i organizacyjnie. Zgodnie z naszym prawem właściciele lasów prywatnych mogą współpracować na dwa sposoby – w ramach wspólnot gruntowych (jest ich ponad 5 tys.) oraz

Uwarunkowania gospodarowania w lasach prywatnych niewątpliwie wymagają zmian organizacyjnych, prawnych i finansowych. Co nieco już się zmienia

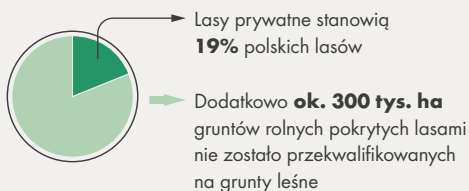
szu leśnego m.in. zalesień i zadrzewień na gruntach niestanowiących własności Skarbu Państwa.

WSPARCIE JEST POTRZEBNE

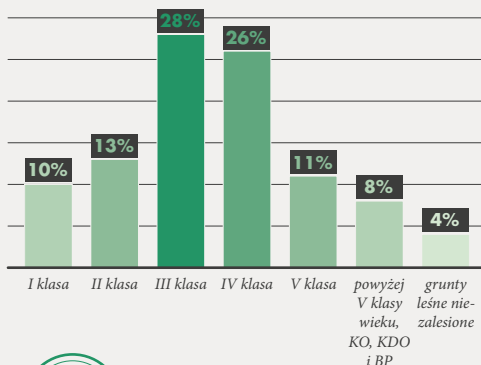
Zrzeszanie się właścicieli lasów prywatnych wygląda w Polsce inaczej niż w innych krajach europejskich. W Cze-

stowarzyszeń. Wspólnoty działają poprzez spółki do zagospodarowania tych wspólnot, mogą też tworzyć odrębne spółki – tylko do zagospodarowania lasów. Członkowie stowarzyszeń prywatnych właścicieli lasu prowadzą gospodarkę leśną zgodnie z przepisami ustawy o lasach pod nadzorem starosty (lub nad-

LASY PRYWATNE W POLSCE

Udział powierzchni lasów według klas wieku

Opracowanie:
Polska Grupa Infograficzna (infograficy.pl)

Przeciętna zasobność drzewostanów

(grubizna brutto, w m³/ha)

leśniczego), natomiast nadzór nad działalnością stowarzyszeń jest sprawowany wyłącznie w aspekcie zgodności działalności stowarzyszenia z przepisami prawa i postanowieniami statutu. W Polsce jak dotąd działa zaledwie kilkanaście stowarzyszeń, z czego większość skupionych jest w Polskim Związku Zrzeszeń Leśnych. Statut PZZL został tak skonstruowany, aby przystępowały do niego różne organizacje działające w sferze szeroko rozumianego leśnictwa niepaństwowego, posiadające osobowość prawną, a więc: stowarzyszenia prywatnych właścicieli lasów, spółki do zagospodarowania wspólnot gruntowych oraz spółdzielnie rolno-produkcyjne użytkujące grunty leśne. Jest to wciąż zbyt mała siła, aby wpływała na politykę leśną, chociaż pierwsze skutki jej oddziaływania można już odnotować – przykładem jest inicjatywa i współpraca PZZL z resortem rolnictwa nad wprowadzeniem opisanych wyżej nowych dopłat dla lasów prywatnych na podnoszenie odporności ekosystemów leśnych.

JAK MOŻEMY POMÓC?

Opisane zagadnienia i problemy dotyczące gospodarki leśnej w lasach prywatnych angażują nie tylko samych właścicieli lasów i ich organizacje. Od początku 2019 r. Instytut Badawczy Leśnictwa realizuje projekt „Lasy prywatne – szanse, problemy, rozwiązania”, który uzyskał rekomendację ministra środowiska i jest dofinansowany ze środków NFOŚiGW. Jego celem jest przeprowadzenie kampanii edukacyjnej wśród właścicieli lasów prywatnych i osób nadzorujących gospodarkę w tych lasach. Zaplanowano wykłady na podstawowe tematy związane z gospodarowaniem w lasach (ochrona, zarządzanie i hodowla lasu) i dyskusje dotyczące kształtowania przyszłej polityki leśnej, zwłaszcza w zakresie lasów prywatnych. W tym roku przeprowadzone zostaną po dwa szkolenia w ośmiu województwach Polski centralnej, południowej i wschodniej, w których znajduje się ponad 80 proc. powierzchni lasów prywatnych. Pierwsza tura już się odbyła – cieszyła się dużym zainteresowaniem. W sumie w szkoleniach weźmie udział ok.

800 osób. IBL w ramach projektu przeprowadza również badania ankietowe, które pomogą lepiej poznać sytuację właścicieli lasów prywatnych oraz ich potrzeby. Podsumowaniem wszystkich działań będzie przyszłoroczna konferencja, na której zaprezentowane zostaną propozycje zmian oraz optymalnych rozwiązań dotyczących lasów prywatnych.

WOJCIECH GIL
Instytut Badawczy Leśnictwa
MAREK GESZPRYCH
radca prawny, Polski Związek Zrzeszeń Leśnych

Projekt dofinansowano ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Narodowy Fundusz
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej